

Muslimani vjeruju u Boga Jedinoga koji je blizu, ovdje i sada, koji se ne da staviti u graničnike ljudskog uma i definiranja ali se ipak može dosegnuti čistim srcem i iskrenom molitvom. No, put do istinske spoznaje i samospoznaje ide preko Tradicije koju s punim pravom stavljamo sa velikim T, jer ova riječ ne podrazumijeva isto što i bilo koje drugo preneseno znanje. Tradicija podrazumijeva konstitutivnu i interpretativnu Tradiciju islama. Ono što je dragi Bog u formi Kur'ana i sunne prenio ljudima i putevi razumijevanja ove Tradicije od muslimanskog mislećeg i vjerujućeg srca. Prekid sa Tradicijom koji su Bošnjaci iskusili (ponajviše u eri komunizma) značio je i gubitak osjećaja za duhovnost, za sveto, da sve stvari i pojave oko sebe razumijevamo kao ajete/znakove koji nas vode Jednome. Ovaj tragični diskontinuitet uzrokovao je nesagledive posljedice po naš religijski identitet, po naše samorazumijevanje da će trebati velika pribranost i ustrajnost kako bismo uspostavili kontinuitet Tradicije i sabrali krhotine vlastitog vjerničkog identiteta. Povratak autentičnoj Tradiciji moguć je kroz oživljavanje one literature na kojoj je ta Tradicija zasnovana. Bez relevantnih tekstova koji su posredovali našu duhovnost, kultivirali je i oplemenjivali nemoguće je graditi i razvijati vlastitu „kontemplativnu inteligenciju“ (Frithjof Schuon), posebice u nevaktu kakav je današnji.

Jedan od takvih autora koji je, naravno, nezaobilazan u našem duhovnom odrastanju i uspravljanju jeste i Dželeludin Rumi, koji je rođen 1207. godine u Belhu, a umro 1273. godine u Konji koja je danas slavna baš po njemu. Prisutnost njegova učenja u Bosni datira još od samih početaka islama u ovim krajevima i može se reći da nikada nije ni prekidana, mada je njen utjecaj u pojedinim razdobljima bio reduciran na tanki curak koji je samo rijetke zaljubljenike mogao napojiti. Jedna od prepreka ka njegovom značajnijem uplivu bila je i jezička barijera, jer su najslavnija djela muslimanske Tradicije pisana na orijentalnim jezicima pa su ostala nerazgovjetna većini populacije. Posljednjih godina, hvala Bogu, imamo sve više dobrih poznavalaca ovih jezika koji nas ponovo uvode u svjetove literature koja je stoljećima bila izvorom duhovne snage naše zajednice.

Jedno od takvih djela je i knjiga *Tajne uzvišenosti* koju nam je preveo mladi (samo po godinama) Munir Drkić, viši asistent na Odsjeku za perzijski jezik Filozofskog fakulteta u Sarajevu. Treba kazati da smo već imali prijevod ovog djela, ali je Munirov prijevod ipak izraz zrelijeg prevodilačkog iskustva, pitkiji je, tečniji i razumljiviji. Lišen je suvišnih arhaizama i sufijske terminologije, ali je ipak zadržao

patinu starine pa čitalac ne gubi osjećaj da čita drveno djelo.

Rumi je napisao ili potpisao ukupno pet djela, od kojih je najznačajnije i najslavnije, svakako, *Mesneviya*, gnostički spjev u šest svezaka i sa preko 26 000 distiha koji mu je osigurao neprolaznu slavu. Od ovog obimnog djela prevedeno je tek dva toma sa perzijskog i treći tom sa engleskog jezika. Tu je i djelo *Veliki divan*, također u stihu od kojeg su tek fragmenti prevedeni i to tek 2005. godine.

Najslavnije od tri prozna djela (*Mek-tubat/Spisi* i *Sedam skupova* su druga dva prozna djela) je svakako djelo *Tajne uzvišenosti* koje je u ranijem prijevodu nosilo neobičan naslov *Fihi ma fihi – U njemu je ono što je u njemu*. Prevodilac je s punim pravom pribjegao drugom naslovu jer se spominje u nekim od najstarijih rukopisa ovog djela i svakako je bliži određenju suštine i naravi djela. Ovo djelo je zbirka Rumijevih kazivanja o različitim temama iz oblasti tesavvufa i gnosticizma kazivanih u periodu od 20 godina Rumijeva života. Kažemo kazivanih jer je riječ upravo o tome da je on usmeno izlagao svoje učenje, odgovarao na različita pitanja i u različitim situacijama koja su njegovi učenici zapisivali i sabirali. Rumijev sin Sultan Veled je pripremio i sabrao konačnu verziju od 72 predavanja i smirio ih između korica naslovljene knjige.

Zašto je baš ovo djelo toliko značajno i zašto zaslužuje našu punu pažnju? Mnogo je razloga za ovo, a ja ću pobrojati tek neke.

Možda nekonvencionalno, ali bih na prvom mjestu rekao da je sama oprema knjige ukusna, kvalitetna i savremena. Njena forma koju joj je podarila izdavačka kuća „Bookline“ na dostojanstven način reprezentuje njenu sadržinu. Nažalost, mnoga izdanja vjerske literature boluju od lošeg vizualnog identiteta neprimjerenog zahtjevima modernog ljubitelja knjige. Ova je jedna od knjiga vjerske tematike koja baštini savremen estetski izraz što je iznimno važno imamo li u vidu koliko su muslimani klasičnog razdoblja poklanjali pažnje ukrašavanju svojih knjiga.

Nadalje, knjiga *Tajne uzvišenosti* je svojevrsni komentar *Mesneviye*, pa je nezaobilazna u njenom boljem i cjelovitijem razumijevanju. S obzirom na prozni stil i kratkoću predavanja prilagođenija je savremenom čitaocu nego druga njegova djela. Nije nužno iščitavanje cjelokupnog djela da bi se iskusila punina sadržaja. Dovoljno je čitati predavanje po predavanje kao tabletu prije spavanja ili za smirenje u stanju stresa.

Nadalje, u ovom se djelu iznose Rumijeva gnostička učenja, ali ne kao puka teorija lišena zbilje, već kao vlastito religijsko iskustvo i duhovni doživljaj. Oko-

snica oko koje on gradira svoja predavanja sažeta je u njegovim riječima: „Na svijetu postoji jedna stvar koja se nikada ne smije zaboraviti. Ako sve ostalo zaboraviš, a nju ne zaboraviš, nema mjesta strahu; a ako sve urediš, svega se sjetiš i ništa ne zaboraviš, a nju zaboraviš, ništa nisi učinio.“ (Rumi, str. 37) Da bi djelo bilo jasnije ono je prožeto brojnim hikajama, parabolama i metaforama koje nam omogućavaju bolje uvide u sadržaj mističnog iskustva. Radi se o činjenici da ono nije pisano ili govoreno stručnjacima i tankočutnim upućenicima u ezoterijska učenja već običnom svijetu koji, također, treba duhovnu hranu.

Knjiga je obogaćena sjajnim predgovorom iz pera prof. dr. Namira Karahalilovića, koji nam kroz priču o Rumiju prezentira nepoznate i malo poznate predjele perzijske književnosti.

I na kraju. *Tajnama uzvišenosti* Rumi nas uvodi u prostor duhovne sigurnosti, vraća nam izgubljene svjetove smisla koji su nam potrebniji nego hljeb i hrana u ovim tmurnim i duhovno oskudnim vremenima. Zato je ovo nezaobilazno štivo na putu našeg duhovnog uspravljanja.

Samedin KADIĆ

GAZELI AHMEDA HATEMA BJELOPOLJAKA NA ARAPSKOM JEZIKU

Gazeli Ahmeda Hatema Bjelopoljaka na arapskom jeziku, Mirza Sarajkić, Orijentalni institut u Sarajevu, Posebna izdanja XXXIX, Sarajevo, 2011. godine, str. 156.

Plejada bošnjačkih autora koji su pisali na tri orijentalna jezika, arapskom, perzijskom i turskom (osmanskom) za vrijeme osmanske vladavine u Bosni, svjedoči o učešću Bošnjaka u kulturnim kretanjima tadašnjeg Osmanskog imperija. Iako se učinilo mnogo na polju predstavljanja ovih autora i njihovih vrijednih dijela našoj kulturnoj javnosti, i dalje postoji potreba da se ovi autori i njihova djela interpretiraju u duhu novijih dostignuća u historiji i znanosti o književnosti. Naime, postoji mnogo autora Bošnjaka čija djela nisu dovoljno poznata niti obrađena, baš kao i onih koji su potpuno nepoznati našoj javnosti.

Knjiga *Gazeli Ahmeda Hatema Bjelopoljaka na arapskom jeziku*, Mirze Sarajkića, još je jedna u nizu vrlo važnih i nadasve potrebnih studija o bošnjačkoj književnoj i kulturnoj baštini na orijentalnim jezicima. Studiju je objavio Orijentalni institut

u Sarajevu i to kao 39. knjigu svoje poznate edicije *Posebna izdanja*. Ne smije se niuikom slučaju zaboraviti ni svesrdna pomoć i materijalna podrška *Fondacije Abdulaziza Sauda al-Babtina za promociju pjesničkog stvaralaštva* iz Kuvajta koja je ovaj projekat prepoznala kao vrijedan pažnje, te pomogla njegovo objavljivanje.

Knjiga govori o gazelima Ahmeda Hatema Bjelopoljaka na arapskom jeziku, te o gazelu općenito, kao i tesavvuškoj poeziji i njenoj poetici. Radi se o pjesniku koji je bio erudita – mufessir, fakih, matematičar, muzikolog, filolog i sufija koji je svoju pjesničku vizuru izoštrio iz ugla tesavvufa kao svog filozofskog određenja. Ovaj pjesnik, porijeklom iz Bijelog Polja (tur. Akova), se svojom poetskom osobenošću ističe u plejadi pjesnika prve polovine 18. stoljeća u Osmanskom carstvu, perioda poznatog kao *Lale devri* – period lala.

Za ovaj istraživački poduhvat kao izvornik Sarajkiću je poslužio štampani Hatemov divan iz biblioteke Sulejmanije u Istanbulu. Osim opširne književnoteorijske i stilističke analize, knjiga sadrži i veoma uspješan i hvale vrijedan prijevod i prepjev Hatemovih gazela sa arapskog na bosanski jezik.

Sarajkić nam na samom početku nudi književnohistorijski osvrt na gazel kao pjesničku vrstu arapske književnosti, njegovu genezu i poetički specifikum. Pri tome se naročito osvrće na postanak i razvoj gazela od njegovog svojevrsnog „začeca“ u staroj arabljanskoj kasidi i to u njenom lirskom preludiju, preko gradskog i uzritskog gazela koji predstavljaju možda najljepše što su pjesnici u ovoj formi napisali, pa sve do gazela u abasidsko doba. U ovom odjeljku je ponuđena analiza poetike velikana arapskog pjesništva poput 'Imru' al-Qaysa, al-'Arġija, al-Ah vasa i Kusayrija pa sve do poznatog pjesnika uzritskog gazela 'Umara ibn Abi Rabi'e. Poseban odjeljak, što je i sasvim logično, Sarajkić posvećuje tesavvuškom gazelu i njegovoj poetici. Tesavvuški ili mistički gazel vezan je za sam razvoj i ekspanziju ezoterijske misli u muslimanskim zemljama. Upravo poezija prati formativni period tesavvufa (9. i 10. stoljeće) i najčešće odražava njegovu historijsku dinamiku. Gazel kod sufija, kako to Sarajkić naglašava, predstavlja lirski odraz duhovnog kaleidoskopa pjesnikove nutrine na vječnome putu ljubavi prema Stvoritelju. U tesavvuškom gazelu Bog je u samom fokusu poezije. On je vrhunaravna ljubav i zbilja. Vremenom ova poetska vrsta uspostavlja raskošnu simboliku i semantiku kao i veoma iznijansirane predstave Jedine Ljubavi.

U daljnjem izlaganju Sarajkić predstavlja najpoznatije pjesnike i pjesniki-

nje ovog žanra u arapskoj književnosti. Tako daje vrlo iscrpne informacije o prvacima sufizma iz formativnog perioda poput Rabi'e al-'Adawiyye i Mans ūra al-H allāga, te naglašava njihov snažan uticaj na potonju sufijsku misao i poeziju. Naročita pažnja posvećena je velikanu islamske misli Ibn 'Arabiju i njegovoj filozofsko-teološkoj misli. *Magister Magnus* ili *al-Šayh al-'akbar* jedno je od najvećih imena islamske duhovnosti i temeljito je prozeo tesavvušku misao. Uticaj njegovih ideja i dijela u kojima je na jedinstven način sistematizirana tesavvuška doktrina i danas predstavljaju vrela sa kojeg se napajaju duhovni putnici, te islamski i ostali mislioci. Njegova poezija je ostavila snažan uticaj na svu potonju mističko-religijsku poeziju orijentalno-islamskoga kruga a naročito na arapsku. Ibn 'Arabijeva zbirka gazela *Tumač čežnji (Tarġumān al-'ašwāq)* unikatno je djelo arapske poezije. Ljubav prema Gospodaru centralna je tema Ibn 'Arabijeva poetskoga opusa. U svojim gazelima ali i proznim djelima Ibn 'Arabi daje veoma bogate opise vrsta ljubavi, njenih stepena i znakova zaljubljenih.

Jedan od pjesnika kome Sarajkić posvećuje naročitu pažnju i za kojeg tvrdi da njegova poezija predstavlja krunu duhovne tradicije Ibn 'Arabija je i 'Umar ibn al-Fārid . Ibn al-Farid je pjesnik koji je za iskazivanje uzvišene ljubavi prema Bogu upotrebljavao jezik, simbole i pjesničke slike iz profane ljubavne lirike i taj proces je doveo do savršenstva. Iako je napisao veliki broj gazela, proslavile su ga njegove kaside – *ta'ijja* poznata kao *Nazm al-suluk* i kasida *Hamrija*.

Glavnina studije, kako joj i naziv govori, posvećena je gazelima Ahmeda Hatema Bjelopoljak, poznatog pjesnika osmanske divanske književnosti koji je pisao na tri orijentalna jezika arapskom, perzijskom i turskom. Hatemovi gazeli na arapskom jeziku, ustvrđice Sarajkić, predstavljaju izrazito složen poetski tekst koji posjeduje veoma neuobičajenu leksiku i sintaksu. Pjesnik potpuno svjesno i namjerno konstituira svoju poeziju na ovakav način kako bi osigurao veliki stepen ambigviteta, smisaonu afiksiranost i izuzetnu višeznačnost stihova. Treba naglasiti kako Sarajkić svoju analizu Hatemovih gazela zasniva i na nivou *mikrodiskursa*, odnosno u pojedinačnim gazelima, i na *skupu tekstova*, odnosno gazelima kao cjelovitog i povezanog poetskog cjelini koja ima svoju jedinstvenu umjetničku arhitektoniku.

Na sintaksičkom planu Sarajkić uočava veliku slobodu u ustroju stiha, te usporenost ili čak nepravilan ritam, kao i upotrebu neuobičajenih riječi nejasnog značenja i dosta tuđica iz perzijskog jezi-

ka. Hatem često pribjegava inverzijama, permutacijama ili ekstrapozicijama glagola. Na taj način pjesnik postiže da poetski tekst katkad liči na intiman razgovor pjesnika i zagonetnog sgovornika. Dijaloška atmosfera pojačava figurativnost poetskoga teksta i doprinosi njegovoj hermetičnosti. Tako se čitalac upotpunosti uvlači u tekst. Hatemovi gazeli predstavljaju tekst koji desimetriira logiku i semantiku, pobija pojmovno mišljenje, odbija pozitivistički instrumentaliziran jezik, ruši koncept konačne referencijalnosti i uspostavlja svojevrsnu paralogiku zaključit će Sarajkić.

Kompleksnost Hatemovog poetskog izraza ogleda se kako na planu izraza tako i na planu sadržaja. Analizirajući formalne karakteristike hatemovih gazela, Sarajkić dolazi do veoma važnog zaključka, a to je da Hatem piše na arapskom jeziku ali pod velikim uticajem poetike osmanske divanske književnosti. Osim što piše monorimne gazele, pjesnik potencira *mahlas-bejt*, katkad upotrebljava *redif rimu* i insistira na *sintaksičko-semantičkoj* nezavisnosti stihova. Dominantno stilsko sredstvo Hatemovih gazela nesumnjivo je simbol. Uz metaforu i alegoriju, simbolom se najuspješnije formira značenijska polifonija, aluzivnost i ambigviteta na kojima insistira sufijski tekst. Inače, simbol je jedno od najboljih stilskih sredstava kojim se može izraziti svijet transcendentne stvarnosti, te odsjaji beskonačnog u konačnom. Hatem najčešće upotrebljava simbole poput *pogleda, sjedinjenja, crte lica, madeža, obrve, obraza* i drugih.

Sarajkić Hatemove gazele posmatra i kao osebujan lirski ciklus kreiran po matrici arapskog alfabeta. Naime, Hatem niže svoje gazele rimom od *alifa* do *yā*, on na poseban način lanča i uređuje dvadeset osam poetskih tekstova – cjelina. Svi gazeleli su povezani sintagmatski i pragmatički u jedan sistem koji Sarajkić označava kao mistički lirski ciklus. Vrhunac ovakvog postupka i ovakve pjesničke strategije ogleda se u podudarnosti Hatemovog lirskog ciklusa sa poetikom arabeske. Ovaj lirski ciklus kod Hatema predstavlja jedinstvenu *poetsku arabesku vječne Ljubavi* naglašava Sarajkić. Da bi se stekla cjelovita slika i podrobno razumio sadržaj Hatemovih gazela neophodno je temeljito poznavati diskurs i nauk tesavvufa. U svojim stihovima Hatem je potpuno okrenut unutarnjoj zbilji. Svjet duha je beskraj iz kojeg Hatem „hvata“ odblijeske i prenosi ih u svoju poeziju. Pjesnik se tu predstavlja kao *šahid* – svjedok u duhovnome prostranstvu, naročito portretirajući svoj duševni zavičaj. Istaknuto je kako se Hatemovi gazeli mogu posmatrati i kao bogata slika duševnog prostora pjesnika, odnosno kao *psihotop*.

Postoje dvije središnje teme u Hatemovim gazelima. Prva tema svakako je vječna Ljubav. Ljubav se u tesavvufu i tesavvufskoj poeziji doživljava kao univerzalni pokretač. Ona je potakla na stvaranje i spoznaju, ali je i konačni cilj svih ljudi. Hatem nastoji ukazati na višeslojnost i iznijansiranoš ove Ljubavi. Osjećaj tuge, patnja, bol i strpljivost stalni su pratilci pjesnika koji je ustvari duhovni putnik otrgnut od Izvora. Kako Sarajkić navodi, pjesnik je na ovome svijetu u svojevrsnom duhovnom progonstvu, te neprestano čezne za povratkom svojoj nebeskoj Domo-vini. Tuga je zato najbolji ljubavni put koji pjesnika drži stalno budnim i potiče ga da strpljivo korača ka Voljenom. Nagrada pjesniku – putniku za njegovu patnju jeste konačno sjedinjenje sa Voljenim i gledanje Njegovog Lica. Upravo zato je, zaključit će Sarajkić, vizija Lica druga središnja tema ove poezije i njoj je posvećen veliki broj stihova. Božije Lice predstavlja savršenu ljepotu i izvor sve postojeće ljepote. Pjevanje i razmišljanje o ovoj savršenoj ljepoti pjesniku pomaže da doživi blaženo stanje i umiri svoju dušu, te zaboravi na ovosvjet-ske opsjene. U kreiranju središnjih tema veoma uspješno učestvuju glavni i sporedni motivi u Hatemovim gazelima. Motivi *opijenosti* i *čežnje* upotpunjuju poetsku tematiku, te otkrivaju karakter vječne Ljubavi. Pjesnik je opijen vinom spoznaje ali i opčinjen Peharnikom.

Sarajkićevu pažnju naročito je privukla Hatemova upotreba *mahlas-bejta*. Naime, pjesnik posljednjim stihom mijenja komunikacijsku matricu svoje poezije. *Lirsko ja*, koje je bilo dominantno u gazelu, usloznjava se u posljednjem stihu. Gazel se završava u tenziji realiziranoj u *husni bejtu* gdje pjesnik stavlja svoj potpis. Time pokazuje kako poštuje kanone tradicije ali i „ovjenčava“ (hatem znači i prsten, pečat) svoje jedinstveno duhovno i ljubavno iskustvo. S druge strane, mijenjanjem pozicije *lirskog ja* iz subjekta u objekt pjesnik kao da želi zatamiti egzistencijalno *ja*. Na ovaj način ostvaruje se ideal mistične ljubavi a to je maksimalno potiranje vlastitog ega pred Jedinim Voljenim.

Vrlo vrijedan prilog koji bi trebao biti od pomoći za razumijevanje ove vrste poezije, Sarajkić donosi na kraju studije u vidu rječnika tesavvufskih simbola i termina u gazelima Ahmeda Hatema Bjelopolja na arapskom jeziku.

Na kraju treba naglasiti kako je Hatem iza sebe ostavio vrlo vrijedan, slojevit i neproziran poetski tekst koji je teško razumjeti i čija je značenja skoro nemoguće dekonstruirati bez prethodnog upućivanja u sufijsku misao i tradiciju. Upravo zbog toga smatramo da će Sarajkićeva studija biti ve-

oma korisna kako istraživačima u oblasti književnosti Bošnjaka na orijentalnim jezicima, tako i ljubiteljima poetske riječi i tesavvufskog nauka uopće.

Berin BAJRIĆ

BIOETIKA I ODGOVORNOST U GENETICI

Iva Rinčić, *Bioetika i odgovornost u genetici*, Pergamena, Zagreb, 2007.

Iva Rinčić je viši asistent na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci, na kojem već niz godina podučava studente medicinskoj etici i bioetici. Obrazovni background Ive Rinčić je počeo u rodnoj Rijeci gdje je završila osnovnu i srednju školu. Diplomirala je 2000. godine stekavši zvanje profesorice sociologije i hrvatske kulture na Hrvatskim studijima u Zagrebu. Magistrica znanosti postala je 2005. godine na Fakultetu političkih znanosti, temom *Problem bioetičke odgovornosti u genetici: praksa u Hrvatskoj i Europi*, a doktorsku tezu pod naslovom *Teorijska uporišta, postignuća i perspektive bioetičke institucionalizacije u Europskoj uniji*, obranila je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu pod mentorstvom našeg znamenitog filozofa i bioetičara prof. dr. Ante Čovića.

Knjiga Ive Rinčić koju prikazujemo ima znakovit naslov *Bioetika i odgovornost u genetici*, iz kojeg se nesumnjivo može raspoznati mnogo od obuhvaćene sadržine djela. Prije svega, knjiga se doima kao veoma zahtjevan projekat, koji je iziskivao dosta pažljivosti, vremena i truda, ali i svjesnosti potrebe prisutne u intelektualnoj javnosti za unapređenjem bioetičke edukacije na našim podnebljima. Strukturu knjige čine četiri poglavlja koja su smisleno i sadržajno povezana, te zajedno rasvjetljavaju poentu koju je autorica željela da ostavi čitateljstvu.

U dobu znanstveno-tehnološkog napretka na području nove genetike, interes autorice u prvom redu biva usmjeren prema pitanjima humane genetike, pri tome izostavljajući već pomalo svakidašnji problem kloniranja, istraživanja na matičnim stanicama i biobankama, sagledano kroz prizmu bioetičke odgovornosti. Cilj knjige određen je pojmom nove genetike i tehnologije koja se bavi time, s bitnim osvrtom na odgovornost kao posljedicu. Ove i slične napomene čine uvodno poglavlje djela.

Drugo poglavlje, *Pojava i značenje nove genetike*, govori o povijesnom pregledu

du nastanka i razvoja genetike kao nauke, do 1953. godine, eri takozvane nove genetike, a zatim o ideji i koncepciji *Projekta Humani genom*. Razvoj genetike polazi od Gregora Mendela, u XIX stoljeću, koji je proučavao nasljeđivanje kod biljaka, a za koga se vezuju dva zakona u genetici; zakon segregacije i neovisnog razmjesta-nja. 25. 4. 1953. godine, biofizičar Watson i biolog Crick otkrivaju trodimenzionalni model molekule DNA kao dvostruke spirale, što je otvorilo put procesu mapiranja cijelog ljudskog genoma. Ovo otkriće je dugoročno promijenilo sliku čovječanstva, nakon čega je uslijedila višestruka upotreba genetike kao naučne discipline u biotehnoškim istraživanjima. Cilj *projekta Humani genom* jeste identificirati vezu nasljednih i drugih bolesti te unaprijediti njihovu prevenciju i liječenje, no kako autorica tvrdi svijet se suočava sa nečim nepoznatim, te je s toga zabrinutost za posljedice ovakvih manipulacija mnogo veća. U ovom poglavlju autorica nam daje vrlo jasan odgovor na pitanje zašto se ova genetika naziva novom, pa kaže: „Tradicionalna biotehnologija križala je gene bliskih vrsta, a danas možemo ljudske gene stavljati u životinje, bakterije u biljke itd.“ (Rinčić, str. 28.) U nastavku poglavlja govori se o primjeni genetičke tehnologije: nasljedne bolesti, genska predispozicija, genetička testiranja i screening testovi, prenatalna genetička dijagnostika uz pitanje selektivnog pobačaja, te genska terapija.

U trećem poglavlju pod nazivom *Društveno-etički aspekti nove genetičke tehnologije*, autorica skreće pažnju na pojavu eugenike, povijesni pregled koji prati eugeničku praksu, te etička pitanja koja prouzrokuje eugenika u današnjem svijetu. Najčešća eugenička praksa bila je prisilna sterilizacija i zabrana sklapanja brakova između različitih rasa, do najpoznatijeg primjera iz Drugog svjetskog rata kada na vlast u Njemačkoj dolazi Adolf Hitlera, gdje možemo govoriti o sustavnoj i zakonski sprovedenoj praksi eugenike. Najveću ulogu u sprovedbi ove rasne i nacističke ideologije imali su liječnici kojima se sudilo na Međunarodnom vojnom sudu u Nurnbergu, 1946-47. godine. Dalje autorica govori o bioetičkom pokretu, nastanku pojma bioetika, te razlozima nastanka ove grane nauke: „Brojni su razlozi nastanka bioetike, no najkraće rečeno - riječ je o moralnoj reakciji koja nastaje u vremenu dominantnog znanstvenog tumačenja svijeta i pratećih tehnoloških inovacija.“ (Ričić, str. 62.) No, ono što je bitno u ovom djelu jeste odgovor i prigovor bioetike na postupke genetičke tehnologije koji se bitno i sadržajno ne razlikuju od prakse stare eugenike. Najpoznatiji primjer danas